

W 2011 ukazało się jedno z najbardziej oczekiwanych opracowań monograficznych – „Taryfy i cenniki opłat Poczty Polskiej 1941-2010”.

Zaniedbania Poczty Polskiej w zakresie ustawowego obowiązku archiwizacji doprowadziły w efekcie do uniemożliwienia ustalenia dwóch zagranicznych taryf pocztowo-lotniczych WIOSNA / LATO – 1952 (L13*) i JESIEŃ / ZIMA – 1952/53 (L14). Autorzy tej monografii nie znaleźli tych pozycji w najważniejszych instytucjach krajowych do tego celu powołanych, jak: Archiwum Akt Nowych, archiwum Poczty Polskiej i innych archiwach państwowych oraz miejskich (m. in. m. st. Warszawy, Poznania, Katowic, Gliwic), bibliotekach, m. in.: Narodowej, UJ, U. Warszawskiego, U. Wrocławskiego, Ossolineum, GUS, SGH, Muzeum P. i T. Poszukiwanie tych dokumentów poza krajem m.in. w Bernie, w archiwum UPU (Światowego Związku Pocztowego), w Berlinie (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk), w Monachium (Filatelistyczna Biblioteka miasta Monachium), także nie przyniosło żadnych efektów. Nie znaleziono ich w Wydawnictwie Komunikacji i Łączności, będącego kontynuatorem Wydawnictwa Komunikacji, drukującego owe taryfy, a także w innych niż archiwalnych zasobach Poczty Polskiej. Mimo ponawianych ogłoszeń w prasie filatelistycznej, w katalogach, nie udało się odnaleźć tych dwóch dokumentów źródłowych. Zresztą, we wstępie do wspomnianej monografii Autorzy sami zwracają uwagę na niekompetencję, czy niechlujstwo urzędnicze w zakresie opracowywania dokumentów, dublowanie dokumentów prawnych, nieokreślenie w zarządzeniach dat obowiązywania, wprowadzanie podwójnych dokumentów normatywnych, ustalanie taryf przez inne czynniki (np. Ministerstwo Finansów ze względu na zmianę waluty) – czy wreszcie ustalanie kolejności taryf.

Najprawdopodobniej trzeba będzie spróbować odtworzyć te taryfy na podstawie istniejących, zachowanych przesyłek z oryginalnego obiegu pocztowego, biorąc naturalnie pod uwagę poprawkę na możliwe błędy urzędnicze, brak znaczków o odpowiednim nominale (ergo nadpłata) w danym urządzie pocztowym, czy wreszcie niemożność osiągnięcia oryginalnych przesyłek wysyłanych do rzadszych destynacji. Z dużą dozą prawdopodobieństwa musimy zrezygnować z określania wysokości opłat na podstawie korespondencji do egzotycznych państw i państweczek. Jednak nadal widzimy wielką szansę na określenie wysokości opłat dla szeregu państw europejskich i tych najważniejszych na innych kontynentach, do których Polacy wysyłali w latach 1952/1953 swoją korespondencję.

Na nasz apel bardzo szybko zareagowali Panowie Stefan Petriuk i Miłosz Rządkosz. Dzięki ich uprzejmości otrzymaliśmy skany przesyłek z interesującego nas okresu L13 i L14. Przeanalizujemy je wspólnie celem próby określenia wysokości dopłat „lotniczych”.

AUSTRALIA

il. 1 Przesyłka do Australii z 5.-8.1952 r. (L13)

Opłata na przesyłce 1,25 zł składa się z opłaty za kartkę pocztową - 25 gr
Pozostaje 100 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga kartki 5 g / 5 g = 1
Pozostała opłata 100 / 1 = **100 gr = 1 zł**

il. 2 Przesyłka do Australii z 7.-7.1953 r. (L15)

Opłata na przesyłce 1,25 zł składa się z opłaty za kartkę pocztową - 25 gr
Pozostaje 100 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga kartki 5 g / 5 g = 1
Pozostała opłata 100 / 1 = **100 gr = 1 zł**

Kartkę z il.2 nadano w up KRAKÓW 3 w dniu 7.07.1953 r., czyli 6 dni po wprowadzeniu nowej taryfy (1.07). Najprawdopodobniej up Kraków 3 nie otrzymał nowej taryfy i należność za przewóz obliczono wg starej taryfy L14. Ten proces był jak najbardziej zgodny z regulaminem, gdyż zarządzenia wewnętrzne Ministerstwa Łączności dotyczące Taryf pocztowo-lotniczych w obrocie zagranicznym do dnia 30.06.1953 r. nie wprowadzano w życie z konkretnym dniem, a jedynie **stosowano z chwilą otrzymania**. To opóźnione zastosowanie taryfy spowodowało, iż nadawca przepłacił 30 gr, gdyż od dnia 1.07.1953 opłata ta została obniżona i wynosiła tylko 70 gr.

W obu przypadkach (L13 i L14) dopłata „lotnicza” za każde 5 g do Australii wynosiła **1 złoty**.

PERU

il. 3 Przesyłka do Peru z dnia 29.09.1952 r. (L13)

Opłata na przesyłce 4,15 zł składa się z
opłaty za list do 20 g - 40 gr
opłaty za polecenie przesyłki - 75 gr
Pozostaje 300 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga listu 20 g / 5 g = 4x
Pozostała opłata $300 / 4 = 75$ gr

il. 4 Przesyłka do Peru z 18.11.1952 r. (L13)

Opłata na przesyłce 3,40 zł składa się z
opłaty za list do 20 g - 40 gr
opłaty za polecenie przesyłki - 75 gr
Pozostaje 225 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga listu 15 g / 5 g = 3x
Pozostała opłata $225 / 3 = 75$ gr

W obu przypadkach (L13) dopłata „lotnicza” za każde 5 g do Peru wynosiła **75 groszy**.

USA

il. 5 Przesyłka do USA z 17.-6.1953 r. (L14)

Opłata na przesyłce 2,85 zł składa się z
opłaty za list do 20 g - 40 gr
opłaty za polecenie przesyłki - 95 gr
Pozostaje 150 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga listu 15 g / 5 g = 3x
Pozostała opłata $150 / 3 = 50$ gr

il. 6. Przesyłka do USA z 22.-6.1953 (Taryfa L14).

Opłata na przesyłce 2,35 zł składa się z
opłaty za list do 20 g - 40 gr
opłaty za polecenie przesyłki - 95 gr
Pozostaje 100 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.
Waga listu 10 g / 5 g = 2x
Pozostała opłata $100 / 2 = 50$ gr

Typowym przykładem urzędniczej niewiedzy i zagadką dla filatelistów może być poniższa przesyłka (il. 7) do USA nadana 7.-2.1952 (Taryfa L12).

il. 7

Opłata na przesyłce 1,10 zł składa się z
opłaty za kartkę - 25 gr
opłaty za ekspres - 80 gr
Pozostaje 15 gr na dopłatę za przesyłkę lotniczą.

Przy takim rachunku od razu widać, że nie ma żadnej „rezerwy walutowej” na dopłatę na przesyłkę lotniczą wynoszącą w taryfie L12 50 gr za każde 5 g. Dopiero jak doliczymy te trzy 15 groszowe opłaty za odbudowę Warszawy do opłaty przesyłki otrzymamy sumę 1,55 zł = 1.10 + 45 (3x15). Opłata za każde 5 g do USA w taryfie L12 wynosiła 50 zł. Przy założeniu, że przesyłka nie była cięższa jak 5 g opłata za tę przesyłkę wyglądała tak:

opłata za kartkę 25 gr, ekspres 80 gr, dopłata lotnicza 1x 50 gr (5 g) = 1,55

Najprawdopodobniej w niektórych urzędach pocztowych doliczanie „opłaty za odbudowę Warszawy” jako pełnowartościowej opłaty za przesyłkę było czymś normalnym, standardem.

W taryfie L14 dopłata „lotnicza” za każde 5 g do USA wynosiła **50 groszy**.

Te przykłady przesyłek do Peru, Australii i USA to zapewne pierwsze „jaskółki” w tym zakresie, pozwalające z dużą dozą prawdopodobieństwa przyjąć, iż w tym czasie obowiązywały tak ustalone dopłaty. Naturalnie wszystkie wyliczone tutaj stawki muszą podlegać wnikliwej, krytycznej analizie, które dopiero w miarę otrzymywania lub zdobywania dalszych przesyłek będziemy w stanie potwierdzić lub skorygować.

Ten krótki spacer przez analizę opłat przesyłek z tego okresu uwypukla dla filatelistów dwie ważne praktyki, które należy brać pod uwagę:

1) władze Poczty Polskiej nie byli w stanie określić daty ważności taryf z konkretną datą (nie wspominamy już o innych uchybieniach legislacyjnych) przez co w wewnętrznych zarządzeniach Ministra Łączności dot. zmiany Taryf używano często określenia „...*należy stosować z chwilą otrzymania...*”, powinniśmy mieć ciągle na uwadze fakt – także w stosunku do wszystkich innych przesyłek – iż duże miejscowości otrzymywały Taryfy w miarę szybko, małe miejscowości na krańcach kraju raczej z dużym poślizgiem czasowym. Stąd na przesyłkach z tych małych miejscowości mamy najczęściej opłaty wg „starej” taryfy, mimo iż dokonano już zmiany Taryfy na nową.

2) niektórzy pracownicy Poczty mieli własne spojrzenie i traktowanie *opłaty taryfowej na odbudowę Warszawy*.

W dalszym ciągu mamy nadzieję, iż te brakujące taryfy (L13 i L14) znajdują się lub mogą się znajdować w rękach prywatnych, zwracamy się do PT Czytelników o sprawdzenie swych prywatnych źródeł, a w przypadku ich odnalezienia o poinformowanie o tym Autorów.

Zwracamy się także z prośbą o udostępnienie ilustracji zachowanych przesyłek lotniczych z okresu maj 1952 – czerwiec 1953, wysyłanych z Polski do różnych Państw. Skany bądź kserokopie proszę przesyłać na adres Redakcji „Filatelisty” bądź bezpośrednio do Autorów niniejszej notatki.

*) L - Taryfa pocztowo-lotnicza. Numeracja wg „Taryfy i cenniki opłat Poczty Polskiej 1944-2010”. Wyd. I; A. Kielbasa-Schoeni i St. Fołta. Basel – Gliwice 2011.

L12 = 05.11.1951 – 19.05.1952,

L13 = 20.05. – 19.11.1952

L14 = 20.11.1952 – 30.06.1953

L15 = 01.07. – 19.10.1953